

DRI 1001

Bruk av IKT I offentlig sektor - Offentlig databehandling

Bruk av IKT i offentlig sektor - Offentlig databehandling

- Hva er offentlig databehandling - og hvorfor
- IKT-systemene - lagdelt som en 'løk'
- Ulike typer av programsystemer i forvaltningen
- IKT og endringer i forvaltningen
- Rammer for offentlig databehandling

Pensumstoff

Kjos . Kap. 5

Fonnes, I.: kap. 6.5 Elektroniske arkiv (kompendiet)

St. mld. 17 (2006-2007): Eit informasjonssamfunn for alle: Kap. 7.

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

1

Offentlig databehandling - forsøk på en definisjon

Offentlig databehandling omfatter de arbeidsoppgaver som er knyttet til innsamling, lagring, bearbeiding og formidling av data i offentlig forvaltning (NoU 48:1978)

Spørsmål

- Er denne definisjonen relevant i dag - har ikke datateknologien og bruken av den endret seg formatisk
- Trenger vi en slik definisjon - er det noen grunnleggende forskjeller mellom bruk av IKT i offentlige og private virksomheter
  - Både ja og nei :
  - Ja, fordi offentlige virksomheter er underlagt et eget regelverk
  - Nei, fordi vi finner stor sett tilsvarende løsninger i ulike typer private virksomheter

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

2

Hva er offentlig IKT-bruk

Forslag til avgrensning:

Bruk av IKT å utføre oppgaver som statlige eller kommunale virksomheter er pålagt å utføre, blant annet til

- Myndighetsutøvelse og tjenesteyting overfor borgere og næringslivet (f eks. skatter og avgifter, krav til innrapportering
- Forvaltnings/administrative oppgaver
- Demokratiske funksjoner (politikk i bred forstand)
- Samvirke mellom offentlig virksomheter - næringslivet etc.
- Ulike andre formål

Offentlig IKT-bruk foregår i offentlige virksomheter, eller utføres av private aktører på vegne av offentlige virksomheter.

Det meste av slik IKT-bruk er forankret i et regelverk (lover og forskrifter)

En grei oversikt finnes på <http://norge.no>.

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

3

Noen generelle krav til offentlig IKT-bruk

Det stilles spesielle krav til offentlig databehandling :

- Offentlighetsloven
- Forvaltningsloven
  - Forskrift om elektronisk kommunikasjon
- Arkivloven
  - Arkivforskriften

Rettsikkerhet,
offentlighet og
demokratisk kontroll

Andre lover og forskrifter, blant annet :

- Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, §9, 11
- http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/usr/www/lovdata/all/tl-20080620-042-0.html&emne=universell*+utforming*%&
- Lov om offentlige anskaffelser - offanskl. ,
- <http://www.lovdata.no/all/hl-19990716-069.html>

I tillegg gjelder de generelle krav for all bruk av IKT, f eks.

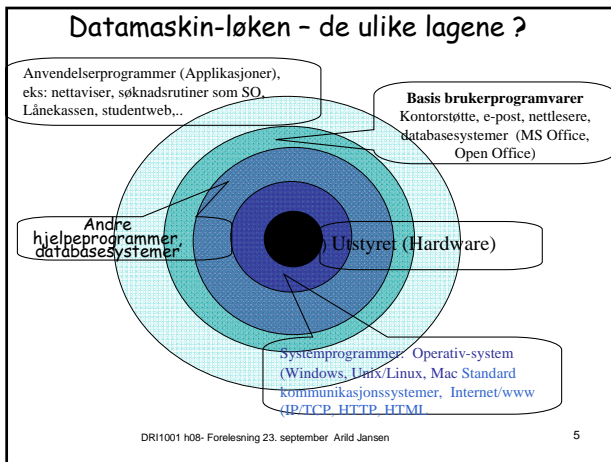
- Personopplysningsloven (men denne gjelder også i private sektor
- Arbeidsmiljøloven (aml)

• http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/usr/www/lovdata/all/nl-20050617-062.html&emne=arbeidsmiljovelov*%&

4

DRI 1001

Bruk av IKT I offentlig sektor - Offentlig databehandling

- Ulike typer programvarer**
- **Operativsystem, systemprogrammer og kommunikasjonssystemer**
    - Samling programsystemer som styrer datamaskin, f. eks: MS Windows, UNIX/LINUX, Apple
    - Standard programvarer for lokalnett/trådløst nett, Internet/www
    - Det meste av dette følger maskinen ved anskaffelse, men kan også lastes ned
  - **Basis brukerprogrammer**
    - Standard programmer, f eks. e_post, nettlesere (Firefox, Internet Explorer, Opera,...), Adobe, databaseprogrammer
    - Sikkerhetsprogrammer (Virusjekker, krypteringsprogram,...)
    - Kontorstøtte som tekstbehandling, regneark, (MS Office, Open office,
    - Dette er programmer du har på egen maskin /kan laste ned
  - **Applikasjonsprogrammer:** Programsystem som utfører konkrete oppgaver/funksjoner, gjerne som en tjeneste
    - Privat: Nettbank, billettbestilling, Google, Facebook,
    - Offentlig: Studentweb, Lånekasses nettsøknad, Samordnet opptak,
    - Dette vil svært ofte være programmer som ligger på en tjenermaskin "server", og som kommuniserer med ved en nettleser
- DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen 6

- Hvorfor en slik lagdeling**
- Lagdelingen viser komponentene mellom brukerne og IKT- systemenes kjerne og hvordan det enkelte datasystem er bygget opp
  - Lagdelingen forteller en del om systemet ulike egenskaper (teknisk, bruksmessig)
  - Lagdelingen viser hvordan det er mulig å skrive brukerprogrammer uten å kunne 'alt' om en datamaskin
  - Lagdelingen forteller hva som kompetanse som kreves for å utvikle og bruke ulike systemer
  - Lagdelingen illustrerer den historiske utviklingen av datamaskinene og programvare
- DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen 7

- Offentlig sektor - private virksomheter**
Mange fellestrekk - men også viktige forskjeller
Offentlig sektor	Private sektor
• Statlig og kommuner • Regulert av lover og forskrifter • Likhet, rettssikkerhet, ... • Åpenhet: Ivareta innsyn og demokrati i tillegg til effektivitet og kvalitet • Krav til universell utforming - Må tilpasse seg alle bruker-grupper, f eks. blinde, hørselshemmede • Mange felles standarder - F eks. regnskap, arkiv, ... • Konkurranseshensyn ved kjøp og utsetting av oppgaver • Kan også stille krav til næringslivet vedr. innrapporteringssystem (jf AltINN)	• Svært mangfoldig • Fra DNB Nor til videosjappe • Fokus å lønnsomhet og tjenestekvalitet, ikke rettssikkerhet og åpenhet • Må ikke ta hensyn til alle brukere • F eks satsing på nettbank • Interne (egne) standarder, bransjestandarder • Begrenset kommunikasjon utad, men økende E-handel • Mer fleksibel, dynamisk
- DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen 8

DRI 1001

Bruk av IKT I offentlig sektor - Offentlig databehandling

Noen ulike typer systemer i offentlig virksomhet

- **Felles infrastruktur og kommunikasjonsløsninger**
  - Stort sett standard systemer, men innen en del sektorer stilles strenge sikkerhetskrav. Det er også egne nettverk, som f eks. Helsenett.no
- **Administrative systemer**
  - Kontorstøtte, lønn, regnskap, arkiv, faktura, reiseregning,
- **Brukertjenester**, som tilbyr tjenester til borgere eller næringsliv.
  - Rene informasjonstjenester, f eks. Regjeringen.no, Norge.no, ...
  - Enkle interaktive tjenester, f eks. søknadsskjemaer, ulike registre, ..
- **Fagsystemer**, som er basert på et regelverk og er spesifikke for den enkelte virksomhet
  - Mange slike er nettbaserte tjenester, som f eks. lånekassa , SO, skatt/ligning, trygd,
- **Samarbeidsstøtte mellom personer**, som tilbyr kommunikasjon og elektronisk samhandling mellom *personer*: styring av dokument- og arbeidsflyt
- **Samordning mellom virksomheter**: Støtte for samarbeid og samvirke mellom *virksomheter*, f eks. *AL TINN, BRREG*

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

9

Noen ulike funksjoner for datamaskiner (IKT) i det offentlige

- Som *'regnemaskiner'*, dvs. ren behandling av data
  - Eks statistikk, stat/nasjonalbudsjettet
- **Arkiver og databaser**, biblioteker
  - Folkeregistret, førerkortregistret, Riksarkivet,...
- **Informasjonsformidling**- informasjonstjenester
  - Eks Regjeringen.no, Lovdata, Stortinget.no, kommunale nettsider,
- **Kommunikasjonsmedium**:
  - E-post, dokumentoverføring, etter hvert SMS, ..
- **Automatisering av beslutning**: Delvis eller helt automatisert saksbehandling
  - Skatt/ligning, samordna opptak, lånekassa, trygdeytelser, ..
- **Samarbeid-, koordinering- og kontroll funksjoner**
  - Innrapportering, f eks stat - kommune , depter- etater
  - Offentlige og næringslivet

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

10

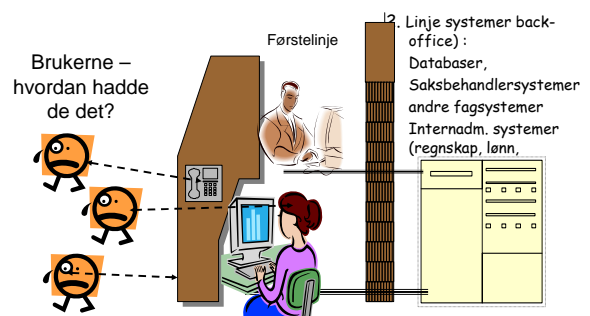
Hva innebærer overgang til elektronisk forvaltning

- **Rasjonalisering og effektivisering**
  - Vekt på å automatisere manuell oppgaveutføring, eks lønn, regnskap,
  - Men også raskere og enklere kommunikasjon
- **Bedre og enklere brukertjenester**
  - Bruke IKT til å lette informasjonstilgang og utveksling
- **Nye former for tjenesteyting**
  - Elektroniske tjenester til publikum
- **Omorganisering og nye arbeidsformer ?**
- **Bedre samvirke offentlig- privat ?**

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

11

Den tradisjonelle forvaltningen?

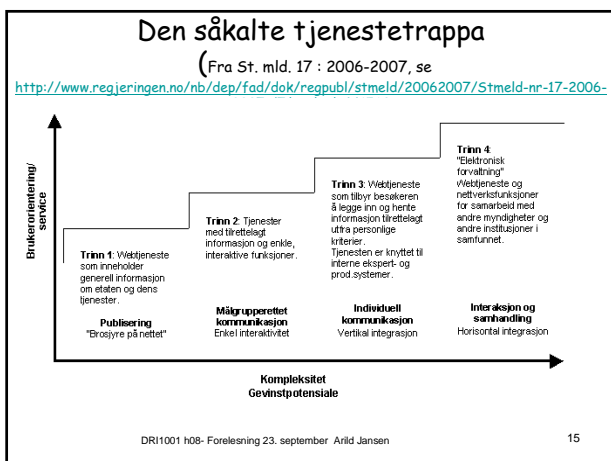
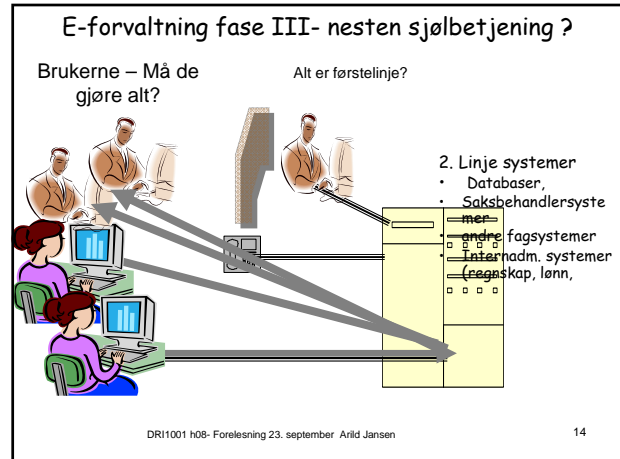
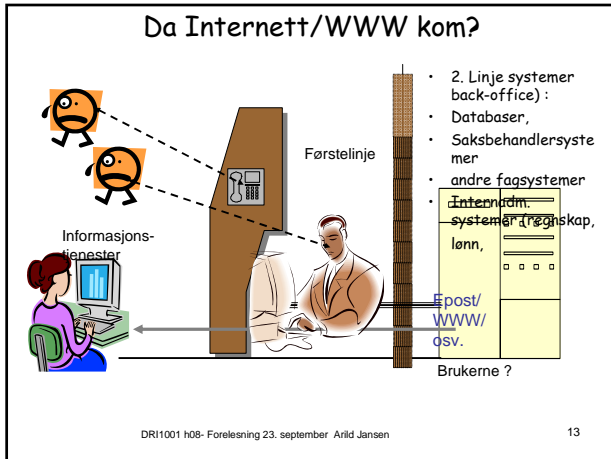

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

12

DRI 1001

Bruk av IKT I offentlig sektor - Offentlig databehandling

- ### Noen hovedtrekk ved statens styring av IKT-bruk
- Desentralisering og sektorisering
- Hver enkelt statlig virksomhet har ansvar for sin egen IKT-bruk
    - Omfatter både planlegging, utvikling/kjøp og bruk i egen oppgaveløsning
    - Må følge lover og regelverk
      - Generelt lovverk (Offentlighet, Forvaltningslov, Arkivlov,..)
      - Fagspesifikk lov, f eks. Lånekassen underlagt Lov om utdanningsstøtte
    - Spesielt vurdere behov og krav til sikkerhet
  - Hver fagdepartement har overordnet ansvar for bruk av IKT innen sin sektor
    - Godkjenne større investeringer og utviklingsarbeider
    - Vurdere behov for infrastrukturiltak og andre spesielle forhold
  - Stortinget har overordnet myndighet vedr. budsjett, lovendringer, med mer
    - Avklares gjennom St. mld., St. prp 1 (budsjett med mer) egne prop.
- DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen 16

DRI 1001

Bruk av IKT I offentlig sektor - Offentlig databehandling

Fornyings- og administrasjonsdepartementet har et overordnet samordningsansvar

- Generelt bidra til modernisering og effektiv bruk av IKT i staten
- Etablering av nødvendige fellesløsninger der dette ansees nødvendig
  - Standardisering, f eks. innen datakommunikasjon
  - Retningslinjer for IKT-bruk, f eks elektronisk saksbehandling etc,
  - Overordnet sikkerhetsarbeid, bl.a. PKI-løsninger
  - Initiativ vedr. felles portaler med mer

(se f eks. Minside.no:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/Tema/IT-politikk_eNorge/Minside.html?id=446154

DIPI: *Direktoratet for forvaltning og IKT*, er Fad underliggende kompetanseorgan innen IK, se www.difi.no

Riksarkivaren forvalter Arkivloven med mer, se www.riksarkivet.no

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

17

Kommunenes og fylkeskommunenes bruk av IKT

Hver kommune og fylkeskommune velger sin egne IKT-løsninger og IKT-organisering

- Det er imidlertid en del statlige pålegg som styrer kommunenes IKT-løsninger
  - Lover og regler
  - Pålegg om innrapportering
  - Styling innen de enkelte sektorer
- Fad har en viss innflytelse, men primært gjennom faglig gode veiledninger og anbefalinger
  - Eventuelle rammeavtaler
  - Press på å bruke åpne standarder med mer
  - Sikkerhetsløsninger

• Kommunenes sentralforbund] (KS) har en viss samordnende funksjon (mest frivilling)

<http://www.ks.no/>

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

18

Hvordan skaffe seg oversikt og innsikt? Ulike offentlige publikasjoner:

For hvert departement er det en rekke offentlige publikasjoner, blant annet

- Norske offentlige utredninger (NoU'er)
- Stortingsmeldinger (St. Mld...)
- Stortingsproposisjoner
- Odelstingsproposisjoner
- Rapporter
- Høringsnotater
- ...

Se f eks.

- <http://norge.no/>
- <http://regjeringen.no/>

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

19

Oppsummering Målene for bruk av IKT i staten

- Effektivisering
- Bedre tjenester mot brukerne (publikum)
- Bedre samspill med næringslivet
- Reorganisering av statlige virksomheter
- Styrke demokratiet
- Styrke grunnlaget for næringsutvikling generelt

Men det er en rekke utfordringer :

- Sikkerhet og infrastruktur for digital signatur
- Gjenbruk av data og datautveksling på tvers - men samtidig sikre datakvalitet
- Bedre kommunikasjon og samvirke mellom etatene

DRI1001 h08- Forelesning 23. september Arild Jansen

20